

Žemberová, Viera

Interpretácia ako konfesia

Opera Slavica. 2010, vol. 20, iss. 1, pp. 59-61

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117128>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

(pochopitelně jen kusým a tématikou studií zdůvodněným) vztahů k vývoji v ostatních literaturách – charakteristické jsou tím především studie Richterková, Kšicová, Valcerová.

Ruská poezie 20. století je v publikaci představena jako jev komplikovaný, vnitřně výrazně členěný a zastoupený jak nejvýznamnějšími, tak méně významnými autory či jevy (příkladem může být Olšovského studie o Oboldujevově poezii).

V celku i v jednotlivých studiích lze ocenit především autorské generační zastoupení – studie předkládají představitel „starší“ i „mladší“ generace rusistů, takže jejich pohled je různorodější a ucelenější, vylučuje „jednosměrnou“ perspektivu a vytváří tak předpoklady pro plastičtější zachycení sledovaných jevů. Kvitovat je třeba snahu sledovat ruskou poezii a její specifika ve vnitřním vývojovém kontextu a propojovat ji s významnými literárními i historickými jevy 20. století odehrávajícími se mimo Rusko (specifickou roli má pak J. Brodskij a jeho život i tvorba, důležitý je pak i česko-ruský kontext, zejména pak reakce na události roku 1968).

Pro sborník charakteristické je zaměření na vzájemnou návaznost jednotlivých vývojových období ve vývoji ruské poezie stejně jako propojení morfologického pohledu, který jindy a jinde mnohdy ustupuje do pozadí, s tematickým; zvláště pak je třeba zdůraznit translatické zaměření (Valcerová) a kulturně-kontextový a recepční aspekt (Richterek, Kšicová, Kusá). Přivítat lze také vytčení individuálních i skupinových počinů, a to proto, že mnozí z autorů jsou podstatně obtížněji uchopitelní jako jednotlivci, daleko přesněji pak význam jejich poezie i její tvarové a tematické charakteristiky vystupují v komplexněji pojatých studiích (např. Ulbrechtová aj.).

Sborník, který vznikl jako výstup společného projektu Slovanského ústavu AV ČR a Ústavu světové literatury SAV je dokladem toho, jak lze efektivně spolupracovat a vzájemně dosáhnout jak věcného odborného zaměření bez nadměrného ideologizování, tak toho, že česká i slovenská rusistika vzájemně dokáže spojit své síly a vyvážit tak své silnější a slabší stránky. Sborník jako cenný příspěvek k poznání některých etap vývoje ruské poezie 20. století stejně jako básnických osobností a kulturních i společenských událostí, které ji formovaly, proto můžeme brát jako důkaz toho, že synergie lze najít, hledají-li se, i jako podnět pro další podobnou možnou spolupráci na jiných, možná i širě pojatých projektech.

Josef Dohnal

Interpretácia ako konfesia

Mikulášek, A.: Interpretiční etudy. Balt-East, Praha 2009, 172 stran.

Najskôr pri viacerých pracovných príležitostiach, alebo i tých prostých denných situáciách, sa pre ich jestvovanie, z ich odvedenú výzvu až (ná)tlak, správame i podľa toho, ako ich vnímame, pričinne do nich prenikáme, konfrontujeme nami poznané s novou, v nich obsiahnutou situáciou, pretože napokon, ako pre seba postupne objasňujeme okamih alebo i problém, v ktorom sme sa ocitli, máme, môžeme, či až musíme správne, alebo aspoň primerane konať. To by mohlo za istých okolností znamenať i to, že prijímame v tom okamihu pre nás uspokojujúce, no predsa len jedno z množstva vysvetlení i objasnení reálnej „situácie.“

Literárnovedné kontakty s umeleckým artefaktom a s jeho tvorcom – vždy v konkrétnych časových a vzťahových kontextoch – sa takou „situáciou“ stáva a spravidla sa od tohto stretnutia očakáva aktualizácia tých jednotlivostí i zásadných presahov do pohybu, ktoré sprevádzajú buď umelecké dielo, alebo jeho tvorca dejinami – vývinom – jeho druhu a „do-by.“.

Či už je to empiria života, či už je to poznávací výzva, alebo druh osobného zaujatia, aké dokáže jednotlivec prejavíť voči sebe, svetu a hodnotám v ňom obsiahnutým, býva pravidlom, že sa artefakt a jeho vykladač dostali do aktualizáčného, predpokladajme aj nevyváženého vzťahu. Obraznosť vyjadrená ako nevyváženého vzťahu by znamenala v týchto súvislostiach predovšetkým to, čo zaujíma literárnovednú a kultúrnu verejnosť, teda objavnosť, „inakosť“ a hodnota „vkladu“ konkrétneho jednotlivca alebo širšieho odborného spoločenstva do nateraz zatieneného, no podnetného javu v objasňovanom kultúrnom, užšie literárnom artefakte, či v činnostiach i zvláštnostiach jeho tvorca. A to všetko azda i preto, lebo vzťah jednotlivosti a všeobecnosti v autorskej dielni, alebo aj vo vývinovom kontexte sa presúva do dominantnej roviny vytvorenej zo „starého,“ teda známeho a „nového,“ očakávaného, predpokladaného a dopĺňajúceho – v poetike interpretačných „etúd“ – vysunutý objekt či subjekt interpretácie.

*Interpretační etudy Alexeja Mikuláška*² predstavujú druhú možnosť, povedzme prosto naznačené, zaväzú o čom sa hovorí, ale strhne to, ako sa dôvodí. Alexej Mikulášek si bude svojej metodickéj „zovretosti“ a dôkladnosti videnia i vedenia o probléme, ktorý povýšil v tom svojom hodnotovom registri na exponované miesto, vedomý, čo naznačuje azda i to, že si vyberá do svojich interpretácií z otvoreného, ale predsa len aktualizáčne a mýtotočne diferencovaného prítomného literárneho života nie „najfrekventovanejšie“ tvorivé osobnosti, medzi nimi sú Viera Švenková, Pavel Janík, Teofil Klas, Iva Blahutová, Karel Sýs, Vladimír Janovic, Eva Frantinová, Adam Georgiev, Miroslav Florian. S tým súvisí aj Mikulášková – pre svoju dôkladnosť aplikácie – osobitosť a prekračovanie druhej hrádze medzi umeleckými a odbornými textami, nachádzanie prepojení medzi žánrami umeleckej a odbornej literatúry. Popri týchto „nenormotvornostiach“ v štruktúre literárnovedného aparátu sa ukazuje nielen to, že je to metodicky, „náučne“ premyslený sémantický a zážitkový presun, ale – a to sa môže stať zvlášť podnetné – ostáva v Interpretáčnych etudách „predkladanie“ osobitosti „zvnútra“ textu. Mikulášek dôkladne pozná svoju profesiu a vie o svojej dispozícii vytvárať sondy výrazové a významové, empirické a filozofujúce, vzťahové a nadčasové tam, kde sa pri iných interpretačných „operáciách“ ani nevkrátilo, buď nebolo po čo, alebo sa netušilo ako. Bude to azda i tým, že Alexej Mikulášek sa vo svojich interpretačných aktoch kultúrneho „obnažovania“ slova, jazyka, sémantiky, kontextu sústreďuje na podstatu toho, čo je vžitá a mechanicky využívaná – na pojmy, metódy literárnej vedy, a to spôsobuje, že patrí medzi ojedinelých vyznávačov prepojení dotykov, alebo až kontaktov medzi plynúcim časom prekrývaným a nanášaným – v slovesnom umení i v literárnej vede – jemnými, zatienenými presunmi, ozvenami, neporušenými, ale nemými prepojeniami vzťahu quelle a ad rem.

Nezameniteľnosť autora v jeho ľudskej podstate, občianskej pripravenosti, vo vedomí si svojich prežitých „obsahov,“ to ostáva nezastupiteľným podložíom Mikuláškových „etúd,“ a to doslova – sú jeho senzibilné výpravy do konkrétneho textu konkrétneho autora. Teda hovoriaca: poznaj tvorca, porozumieš jeho dielu teraz neuspokojí, pretože v nej ostáva len

² Mikulášek A.: *Interpretační etudy*. 1. vydanie. Praha: Balt-East 2009. Strán 172.

prah interpretačných operácií, ktoré v Mikuláškovom sa podaní premieňajú na precízne sémantické, morfológické, estetické a noetické kontakty medzi časom a jeho nositeľom, keďže boli primárne zaznamenané a sprostredkované jemu, literárnemu vedcovi konkrétnym textom. Azda treba, hoci len ako margináliu, predsa len naznačiť i toto, interpretácia umeleckého textu presunutá do dramatického pôdorysu, lebo ide o žáner etudy, exponuje rolu vykladača umeleckého textu, teda máme ako čitatelia kontakt s jeho a iba s jeho intelektuálnym a estetickým rozpätím exponovaného prieniku do nejakým podnetom tenzijných jednotlivostí textu alebo tými, čo sú medzi textom, jeho autorom, či medzi textom a jeho významovým rezonovaním „v čase“ a dispozíciách literárnych vedcov, pedagógov literárnej výchovy, milovníkov umeleckej literatúry atď.

Mikuláškovo sústredené a dôkladne pripravené osobnostné, ale predovšetkým profesijné zaujatie za sémantiku, poetiku a estetiku umeleckého, prevažne štruktúrou náročnejšieho lyrického textu či autora, alebo noetického problému – lebo o vykladačskej spontaneite hovoriť je nenáležité, to ona by znížila na povrchnosť „všetko,“ čím text vo svojej jedinečnosti prežíva – ostávajú komorným, ale dôkladne literárnovedne pripraveným interpretačným, až sebaobnažovacím aktom, v jeho prípade vedeným ako minuciózna vertikálna sonda, ktorá akt interpretácie povyšuje na literárnovednú tvorbu. Preto naznačuje problém „nekorektnosti“ ako oslovenie pre prítomnú prax časti literárnej vedy a – to je na objektívne nedosiahnutie z postu literárneho vedca – na prax literárneho života.

Rovnako zaujímavou časťou, znova v súlade s Mikuláškovým zhodnocovaním podnetu a jeho následku, sú tie časti súboru **Interpretační etudy**, ktoré vstupujú – znova minuciózne, a priori s tézou – do českých a slovenských dialógov, do problematiky literatúry pre mladých čitateľov a do praxe literárnej výchovy v školách a do „hluchého,“ problematizovaného vnášania pojmov literárnej vedy do vzdelávacej praxe.

Tieto časti Mikuláškovy knižnej práce by sa mali stať predmetom profesijných dialógov pedgógov práve pre svoju pramennú a materiálovú ukotvenosť (časť *Literatura ve škole jako kritická výzva*), nekonvenčnosť (*Česká literatura v pokřivenem zrcadle*), postojovú tenziu (kapitola *K literatuře pro děti a mládež*) a užitočné problematizovanie obsahov (kapitola *Jazyk a styl literární kritiky*), ktoré sa dostávajú do literárnej výchovy a nestávajú sa kultúrnym impulzom pre vzdelaného a kultúrne cibreného jednotlivca v 21. storočí.

Interretační etudy Alexeja Mikuláška prichádzajú za svojim odborným čitateľom ako podnetné a potrebné autorské oslovenia minuciózne s reáliou pracujúceho literárneho vedca, ktoré očakávajú rovnaký postoj od svojho odborného čitateľa, aby sa mohlo kvalifikovane a nezaujato diskutovať o tom, čo „tu a teraz“ s literárnou vedou v umení, komu a na čo bude potrebná i užitočná svojimi návratmi nielen do vývinu literatúry, ale i do svojich dejín vedy o literatúre.

Viera Žemberová